

Havs
och Vatten
myndigheten

SOLLENTUNA
KOMMUN

Beskrivning och utvärdering av arbetsmetod vid framtagande av vattenplan för Sollentuna kommun

Resultatrapport (Deliverable: Report on evaluation of the method for water planning to draw conclusions and describe experiences).

Delprojekt: C2:2
Sollentuna kommun, Towe Holmborn

Ansvaret för innehållet i denna rapport ligger helt hos författarna.
Innehållet återspeglar inte Europeiska unionens hållning.

Titel: Beskrivning och utvärdering av arbetsmetod vid framtagande av vattenplan för Sollentuna kommun.

Författare: Towe Holmborn

Rapportdatum: 2024-06-07

Omslagsbild: Framsida av Sollentuna kommuns vattenplan, antogs av KF dec 2020.

Innehåll

Summary in English	2
1 Sammanfattning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Resultat	3
1.3 Användningsområden för resultaten	5
2 Genomförande	6
2.1 Steg 1: Förberedelser och avgränsning	6
2.2 Steg 2: Arbetet med vattenplanen	6
2.3 Steg 3: Förankring, remittering och antagande	8
2.4 Steg 4: Genomförande.....	9
2.5 Budget och finansiering.....	9
2.6 Andra viktiga lärdomar	10
3 Uppföljning och utvärdering	11
3.1 Uppföljning av effekter i miljön	11
3.2 Uppföljning av projektets bidrag till kapacitetsutveckling, socioekonomiska effekter och ekosystemtjänster.....	11
3.3 Dokumentation och dataförvaring	11
4 Resultat	12
4.1 Effekter i miljön	12
4.1.1 Projektets bidrag till genomförandet Förvaltningsplanen för Norra Östersjöns vattendistrikt.....	12
4.1.2 Klimateffekter.....	12
4.2 Effekter på ökad kunskap, kapacitet	12
4.2.1 Stimulera och inspirera till fler åtgärder	13
4.3 Effekter samverkan och nätverk.....	14
4.4 Socio-ekonomiska effekter	14
4.5 Ekosystemtjänster.....	15
4.6 Nyttor för partners	15
4.7 Ringar på vattnet.....	15
5 Kommunikation och resultatspridning	17
5.1 Kommunikationsstrategi.....	17
5.2 Kommunikationsaktiviteter	18
5.3 Resultat av kommunikationsaktiviteter	19
5.4 Lärdomar från kommunikationsarbetet.....	19
6 Fortsättning/After-LIFE	20

Summary in English

Within the framework of the EU project LIFE IP Rich Waters, the municipality of Sollentuna has developed a model for municipal water planning with an ecosystem services perspective.

Within the project, the municipality has developed a method for how ecosystem services can be integrated into water planning and the municipality has developed a water plan. The municipality has also developed a water database where all data connected to the municipality's surface waters is gathered and displayed. In addition, the project has described and evaluated the working method (this document).

The work with the development of the water plan has given the municipality tools to work towards good status in our natural waters and to achieve sustainable water management within the municipality. The work has created consensus, pride, job satisfaction and a structured way of working for the municipality. The work has also contributed to knowledge building both internally and externally. As a result of the work, there is now a greater understanding within the municipality of the challenges we face together, but also an understanding of what the solutions may look like.

1 Sammanfattning

Sollentuna kommun har inom ramen för EU-projektet LIFE IP Rich Waters arbetat fram en modell för kommunal vattenplanering med ett ekosystemtjänstperspektiv.

Inom projektet har kommunen utvecklat en metod för hur ekosystemtjänster kan integreras i vattenplaneringen och tagit fram en vattenplan. Kommunen har även tagit fram en vattendatabas där man samlar, visar och berättar om alla data kopplat till kommunens ytvatten. Därtill har projektet beskrivit och utvärderat arbetsmetoden (detta dokument).

Arbetet med framtagandet av vattenplanen har gett kommunen verktyg för att arbeta mot god status i våra vatten och för att få en hållbar vattenhantering inom kommunen. Arbetet har skapat samsyn, stolthet, arbetsglädje och ett strukturerat arbetssätt för kommunen. Arbetet har även bidragit till kunskapsbyggande både internt och externt. Som ett resultat av arbetet finns nu en större förståelse för vilka utmaningar vi tillsammans står inför men även en förståelse för hur lösningarna kan se ut.

1.1 Bakgrund

Delprojektets namn: C2:2 Inter- and intra- municipal water planning from an ecosystem services perspective.

Startdatum: 2017-01-01.

Slutdatum: 2024-12-31.

Parter: Sollentuna kommun.

Delprojektets mål: Att utgöra en modell för kommunal vattenplanering med syfte att förbättra vattenstatus samt påbörja arbetet att genomföra planen.

Förväntade resultat:

- Ett exempel på hur man kan arbeta med ekosystemtjänster i vattenplaneringen.
- En vattendatabas som tillgängliggör kommunens kunskap om ytvatten.
- En färdig vattenplan med åtgärdslista för att nå en hållbar vattenhantering i Sollentuna kommun.
- Påbörja genomförandet av åtgärderna enligt vattenplanen.

God vattenplanering gör det lättare för kommunerna att förbättra vattenkvaliteten, och samtidigt ta hänsyn till vattenmiljöernas värden för både människor och djur. Sollentuna kommun bidrar till arbetet med att stötta kommunal vattenplanering genom att utveckla en metod för vattenplanering som även tar hänsyn till ekosystemtjänster.

1.2 Resultat

De huvudsakliga resultaten av projektet är:

- Ett exempel på hur man kan arbeta med ekosystemtjänster i vattenplaneringen.
- En vattendatabas som tillgängliggör kommunens kunskap om ytvatten.
- En färdig vattenplan med åtgärdslista för att nå en hållbar vattenhantering i Sollentuna kommun.
- En utvärderingsrapport av arbetet med att ta fram en vattenplan (denna rapport).
- Genomförda konkreta åtgärder för en hållbar vattenhantering i Sollentuna kommun.

Vattenplanen har gett kommunen en plan för att jobba mot att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten, vilket är huvudfokus för vattendistriktets åtgärdsprogram för perioderna 2016-2021 och 2022-2027. Som ett resultat av arbetet med vattenplanen har vattenfrågorna tagit en självklar plats i kommunens verksamhet och sedan vattenplanen antogs i december 2020 har arbetet med att genomföra åtgärderna inletts. Medvetenheten om vattenfrågorna har generellt ökat och arbetet med vattenfrågor har för större acceptans och högre prioritet än innan projektet.

I och med att projektet varit knutet till ett större EU-projekt har det fått stort fokus och hög prioritet såväl inom kommunen som externt, det har gett projektet en legitimitet och varit en tydlig signal för att projektet anses som viktigt och värdefullt av många. Det i sin tur har underlättat arbetsprocessen. Medverkan i Rich Waters har också varit kunskapsbyggande för medarbetarna och kommunen har fått en effektivare omvärldsbevakning vad gäller vattenfrågorna.

Arbetet med vattenplanen har främst fördjupat sedan tidigare etablerade samarbeten. Det har ökat förståelsen för varandras perspektiv och skapat samsyn men även belyst konflikter och knäckfrågor. Delprojektet har bidragit till att öka kunskap, engagemang och delaktighet för miljöproblem och/eller lösningar hos tillsynsmyndigheter, beslutsfattare, organisationer och allmänheten. Flera socioekonomiska effekter har noterats inom projektet, tex stolthet, effektivare arbetsprocesser och ökad sysselsättning.

Projektet har arbetat aktivt med flera stödjande (S) och reglerande (R) ekosystemtjänster som kopplar till vatten och klimatanpassning. I arbetet identifierades brister och funktioner som sedan i vattenplanen hanteras som åtgärder där syftet är att stärka eller bevara ekosystemtjänsterna på specifika platser. Flera åtgärder i kommunens vattenplan kommer bidra till förbättrade möjligheter att hantera klimatförändringar, i synnerhet skyfallshantering.

Vattenplanen och arbetsmetoden vi använt för att få fram den har fungerat, och kommer fram gent kunna fungera, som modell för andra kommuner som står inför att genomföra liknande arbete. Ekosystemtjänstkartläggningen, som var en del av vattenplansarbetet, innefattar en modellbeskrivning som man kan kopiera eller ta

inspiration från om man önskar arbeta systematiskt med ekosystemtjänster i andra kommuner.

1.3 Användningsområden för resultaten

Lärdomar från projektet kan användas av andra kommuner som planerar att ta fram eller uppdatera till exempel en vattenplan, VA-plan, blåplan, vattenförsörjningsplan eller ett lokalt åtgärdsprogram.

2 Genomförande

2.1 Steg 1: Förberedelser och avgränsning

Innan själva projektarbetet med att ta fram en vattenplan satte igång togs ett projektdirektiv/projektplan fram som satte ramarna för projektet. För att kunna skriva projektplanen sonderade projektledaren terrängen. Berörda instanser på kommunen och kommunens bolag kontaktades och samtal fördes om deras upplevelse av stöttestenar, problemområden, akuta frågor, fokusområden och identifierade behov kopplat till vatten. Professioner som kontaktades hade sin hemvist hos VA-huvudmannen, samhällsbyggnadsavdelningen (plangruppen, exploateringsgruppen, strategiska gruppen, drift- och trafikenheten och bygglovsenheten), avdelningen för miljö- och hälsoskydd och säkerhetsenheten.

Därefter övervägdes omfattning och inriktning på vattenplanen och ett förslag på innehåll togs fram som formulerades i ett kombinerat projektdirektiv/projektplan. Förslaget fokus var att ha ett brett perspektiv som hanterar alla typer av vatten inom kommunens ansvarsområden (dagvatten, spillvatten, dricksvatten, grundvatten och ytvatten), men att huvudfokus, ”målet”, låg på att få våra yt- och grundvatten att uppnå och eller bibehålla en god status. Hanteringen av de tekniska vattnen sågs därför som medel för att nå målet.

Förutom avgränsning av kommande vattenplans innehåll redogjorde projektdirektivet även för vilka resurser som behövdes i form av kompetenser, tid och ekonomiska medel. Lämpliga projektmedlemmar tillfrågades och redovisades i en förteckning över medlemmar i den kommande arbetsgruppen. En styrgrupp bestående av chefer till tillfrågade arbetsgruppsmedlemmar utsågs. Projektdirektivet presenterades, bollades och förankrades i arbetsgruppen, styrgruppen och slutligen till politiken.

Viktiga lärdomar:

- Förankringsarbetet är viktigt så att alla känner sig hörda och delaktiga. Att alla äger projektet gemensamt är viktigt för det fortsatta engagemanget och prioriteringen.
- Det är också viktigt att vara tydlig kring vad man kan förvänta sig av produkten givet de resurser som tilldelas och den avgränsning som görs.

2.2 Steg 2: Arbetet med vattenplanen

Efter det att projektdirektivet antagits av politiken planerades arbetet upp mer i detalj. Ett startmöte hölls med arbetsgruppen där arbetsuppgifter fördelades och deadlines belystes. Vid startmötet gick vi även igenom hur vi skall jobba inom projektet. Efter startmötet kompletterades informationen med en lathund för hur projektstyrning, projektuppföljning och dokumenthanteringen skulle skötas i projektet. Beskrivningen av dokumenthanteringen var viktig för att lösa den

praktiska dokumenthanteringen och ansvarsfördelningen i ett projekt som berör flera olika kontor och bolag, varav flera myndigheter.

Mindre arbetspaket avdelades och en huvudansvarig sattes upp för respektive arbetspaket. Den huvudansvarige fick ett uttalat ansvar att driva processen framåt samt att regelbundet progressrapportera statusen så att projektledaren får en bra översikt över framskridandet. Mindre arbetsgrupper skapades med olika delfokus. Till exempel en grupp för tillämpningsanvisningarna för haltkriterier i vatten, en för genomgång av aktuell arbetsmetod, en för nulägesbeskrivning av ytvatten, en för upphandling och styrning av arbetet med ekosystemtjänster och en för framtagandet av en vattendatabas för kommunen.

För delar av arbetet nyttjade vi etablerade mellankommunala nätverk. Vi bestämde att kommunerna kring Edsviken gemensamt skulle ta fram ett lokalt åtgärdsprogram för Edsviken, det vatten där vi tidigt såg att störst fokus behövde ligga. Åtgärderna lyftes i ett senare skede in i Sollentunas åtgärdsdel av vattenplanen. På motsvarande sätt genomfördes belastningsanalyser för vattenplanen tillsammans med Upplands Väsby kommun för gemensamma sjöar och vattendrag och en biotopkartering av en sjö genomfördes tillsammans med Järfälla kommun.

Förutom själva vattenplanen (<https://www.sollentuna.se/bygga-bo--miljo/miljo--och-klimatarbete/Vattenvard/vattenplan-2020/>) som redovisade nulägesstatus, åtgärdsbehov och åtgärder omfattade arbetet med att ta fram en vattenplan även:

- framtagande av riktlinjer för hantering av dagvatten och länshållningsvatten. Dessa inarbetades i vattenplanens kapitel 4 och 9. (Haltkriterier: <https://www.sollentuna.se/contentassets/fe192d57f5174440a53bdbc08afcb4c6/kapitel-9-bilagor.pdf>),
- uppbyggandet av en databas för kommunens ytvattendata och rapporter kopplade till dessa. Denna har legat till grund för lägesbeskrivningen av ytvatten i vattenplanen och ligger som en separat hemsida. (Miljöbarometern: <https://sollentuna.miljobarometern.se/>)
- metodutveckling och analys avseende ekosystemtjänster i Sollentunas vatten. Identifierade slutsatser har inarbetats i vattenplanens kapitel 2 om ytvatten och kapitel 3 om grundvatten. (Ekosystemtjänster i Sollentunas vatten 2018, Ekologigruppen: <https://sollentuna.miljobarometern.se/content/2018%20EST%20Vatten%20Sollentuna.pdf>).

Viktiga lärdomar:

- Ta höjd för att arbetsbelastning och prioriteringar hos olika grupper kommer påverka genomförandet av projektet. Man bör även ta höjd för att personalomsättningar kommer kunna påverka arbetet.

- Det är effektivast om en person (tex projektledaren) ansvarar för att sätta ihop själva planen medan övriga ”delprojektledare” levererar överenskommet underlag eller underlagsdata till den huvudansvarige. På så vis har huvudprojektledaren möjlighet att väga olika aspekter mot varandra och prioritera dataurval och senare åtgärder utifrån ett bredare perspektiv.
- Yrkeskategorier som i vardagen ligger lite längre bort från vattenfrågorna i det dagliga arbetet, tillexempel säkerhetsfunktionen på kommunen, kan vara svårare att motivera och engagera i arbetet. De hade stundom svårt att se sitt ansvar och nedprioriterade därmed arbetet. Detta ledde för oss till att vissa aspekter som planerats hanteras i vattenplanen (översvämning och skyfall) fick styrkas och läggas som separata åtgärder att genomföra efter vattenplanens framtagande. Detta för att inte tappa styrfart i vattenplansarbetet.

2.3 Steg 3: Förankring, remittering och antagande

När vattenplanen började bli komplett var det dags för förankring och remittering. Vi valde i ett första skede att skicka ut vattenplanen på intern granskning i två delar. Alla parter som varit med i framtagandet av vattenplanen samt alla interna parter som berördes av de föreslagna åtgärderna erbjöds på detta sätt att granska innehållet innan den skickades som officiell remiss. Detta genomfördes för att slippa hantera omfattande justeringar i remisshantering.

Under den interna granskningen genomföres även flera informella möten där projektledaren svarade på tankar och funderingar från de olika granskningsinstanserna.

När den interna granskningen var genomförd lyftes frågan om remittering till politiken. I samband med detta genomfördes flera dragningar för politiken om vattenplanens syfte, innehåll och konsekvenser.

I samband med beslut om remittering beslutade även politiken att under tiden vattenplanen remitterades skulle arbetsgruppen arbeta vidare med att försöka prissätta åtgärderna i vattenplanen. Arbetsgruppen hade tidigare föreslagit att inget skulle prissättas i vattenplanen eftersom många åtgärder ansågs svåra eller omöjliga att prissätta. Arbetsgruppen hade velat undvika att ge en falsk bild av kostnadskonsekvenser. Men, politiken gjorde tydligt att inget beslut om vattenplanen skulle kunna tas om man inte fick en grov bild av kostnadskonsekvensen.

Vattenplanen remitterades till kommunens berörda nämnder, bolag och kommunförbund samt till angränsande kommuner, berörda myndigheter och intresseorganisationer. Även allmänheten erbjöds inkomma med synpunkter på vattenplanen.

Parallellt med remitteringen kallades därför alla chefer som bedömdes beröras av åtgärderna till en mötesserie. Under mötena arbetade vi oss igenom alla 135 åtgärder. Cheferna fick enas om vem/vilka som borde ansvara för åtgärden och de ansvariga fick göra en bedömning om huruvida åtgärden skulle innebära medel utöver ordinarie rambudget för att kunna genomföras. Om så var fallet fick de ange en preliminär merkostnad. På detta sätt redovisades kostnad eller kommentar om kostnad till samtliga åtgärder i den slutgiltiga vattenplanen.

Efter remisstiden sammanställdes synpunkterna och vissa justeringar med anledning av synpunkterna gjordes. Därefter lyftes vattenplanen för beslut i kommunfullmäktige.

Viktiga lärdomar:

- Den interna förankringen måste få ta tid och mogna. Dela därför gärna upp den interna granskningen i flera mindre delar så att materialet känns mer lättarbetat.
- Ta höjd för omfattande kommunikationsarbete.
- Förankra kostnadskalkyler med genomförande chefer innan materialet lyfts till politiken.

2.4 Steg 4: Genomförande

Så snart vattenplanen antagits av kommunfullmäktige kallade projektledaren till möten med de chefer som ansågs ansvara för åtgärder. Ett möte per chef. På mötet gick vi igenom vilka åtgärder man behövde arbeta med under de första två åren så att de kunde få in det i sin verksamhetsplanering. På mötet kunde vi även resonera om lämpligt sätt att genomföra åtgärden och vad som var viktigt att ta hänsyn till. Dessa möten sågs som ett startskott för genomförande av vattenplanen.

Projektledaren höll även möten med medarbetare på olika grupper/enheter för att specifikt prata om hur vattenplanen påverkar deras arbete framåt, vad de behöver tänka på och ta hänsyn till. Eftersom vattenplanen är mycket omfattande kunde man inte räkna med att alla skulle behöva läsa allt i planen, därför genomfördes mötena.

Varje år har projektledaren även följt upp hur åtgärdsarbetet fortskridit och redovisat resultatet till ansvarig politisk nämnd. På uppföljningarna tittar vi på vilka åtgärder som borde ha genomförts under föregående år. Man noterade även om andra åtgärder genomförts innan utsatt slutdatum och åtgärdsägaren fick möjlighet att återigen få bolla avgränsnings-, prioriterings- och konkreta sakfrågor med projektledaren.

2.5 Budget och finansiering

Respektive avdelning ansvarade för att budgetera för vattenplansarbetet. Samhällsbyggnadsavdelningens budget (som utgjorde stora delar av kommunens totala budget för arbetet) var 1,5 miljoner per år plus bidrag från EU. Av dessa

medel var en miljon avsatt för arbetstid och en halv miljon för konsultkostnader. Därtill, eftersom vissa utredningar genomfördes inom andra samverkansgrupper kunde vissa undersökningar bekostas helt eller delvis utanför projektbudgeten. Budgeten var större än vi hann upparbeta.

Viktiga lärdomar:

- Även om man har medel som skulle kunna täcka ytterligare konsultinsatser är det inte alltid så lätt att avgränsa ett konsultstöd. Man måste också tänka på att konsultstöd kräver tid i form av genomförande av upphandling och konsultstyrning. Konsult bör främst tas in för att utföra enskilda avgränsade moment där kompetens saknas på kommunen.
- De årliga avstämningarna med åtgärdsägarna har varit mycket viktiga för att hålla åtgärdstakten uppe samt för att tydliggöra progressen för politiken.

2.6 Andra viktiga lärdomar

För en genomarbetad vattenplan är det viktigt att våga ifrågasätta vedertagna metoder, synsätt och förhållningsregler. Ofta arbetar man på rutin utan att reflektera kring varför det är på ett visst sätt. När man tar fram en vattenplan har man möjlighet att utmana, resonera, undersöka och gräva lite djupare i frågorna varför, hur och vem. Ofta kan man då hitta mer effektiva arbetsmetoder och mer logiska principer utifrån dagens förutsättningar.

3 Uppföljning och utvärdering

För att bland annat följa upp kunskapen om kommunens vattenplan genomfördes en extern enkätundersökning via Facebook och kommunens hemsida under sommaren 2021. Totalt svarade 51 personer på enkäten.

För att utvärdera arbetsmetoden som användes när vattenplanen togs fram genomfördes en enkätundersökning med den breda arbetsgruppen (medarbetare och chefer). Enkäten skickades till 36 personer varav 19 svarade på enkäten. Att svarsfrekvensen var relativt låg kan till stor del förklaras av att många av de 36 personerna inte arbetat så mycket eller länge med vattenplanen.

Enkätundersökningarna ovan redovisas i bilaga 1 (extern) och 2 (intern). Endast valda delar som berör projektet redovisas av den externa enkätundersökningen, då enkäten hade ett bredare perspektiv än projektet.

3.1 Uppföljning av effekter i miljön

Uppföljning av effekter i miljön till följd av vattenplanens åtgärder kommer inte genomföras inom ramen för projektet. Detta kommer göras efter projektet. Utvärdering kommer då främst fokusera på att följa utvecklingen av ekologisk och kemisk status i våra yt- och grundvatten.

3.2 Uppföljning av projektets bidrag till kapacitetsutveckling, socioekonomiska effekter och ekosystemtjänster

Projektet har inte arbetat specifikt med frågan, men det är helt klart att projektet, vars delsyfte varit att arbeta in ekosystemtjänster i vattenplaneringen har bidragit till att ekosystemtjänsterna i Sollentuna kommer bevaras och utvecklas tack vare projektet. Utifrån vår enkätundersökning står det även klart att medborgarna värnar om våra vatten och ser positivt på att kommunen satsar på denna typ av arbete.

3.3 Dokumentation och dataförvaring

Alla dokument framtagna av projektet finns lagrat i projektets arbetsyta i Antura Projects hos Sollentuna kommun. Den färdiga vattenplanen finns på kommunens hemsida och rapporten som beskriver metoden för att arbeta med ekosystemtjänster är publicerad på kommunens miljöbarometer. Alla data på vilken vattenplanen grundar sig finns även de publicerade på Sollentunas miljöbarometer (vattendatabasen). Stora delar av data (allt?) har också levererats till nationella datavärddar.

4 Resultat

De huvudsakliga resultaten av projektet är:

- Ett exempel på hur man kan arbeta med ekosystemtjänster i vattenplaneringen.
- En vattendatabas som tillgängliggör kommunens kunskap om ytvatten.
- En färdig vattenplan med åtgärdslista för att nå en hållbar vattenhantering i Sollentuna kommun.
- En utvärderingsrapport av arbetet med att ta fram en vattenplan (denna rapport).
- Genomförande av flera åtgärder under åren 2020-2024. Bland annat har kommunen inom projektet tagit över och strukturerat upp grundvattennivåmätningarna i kommunen, gjort en biotopkartering av Edsån och tagit fram en förstudie om faunapassage vid Landsnora kvarndamm. Vi har även tagit fram nya arrendeavtal med miljökrav för privata bryggor och båtklubbar och förberett marksaneringar av båtuppläggningsplatser.

4.1 Effekter i miljön

Vattenplanens fokus har varit att identifiera åtgärdsbehov och föreslå åtgärder för att förbättra statusen i våra yt- och grundvatten så att miljökvalitetsnormerna kan nås, där möjlighet.

Effekterna av vårt arbete kommer dock dröja och kommer inte att utvärderas inom projekttiden.

4.1.1 Projektets bidrag till genomförandet Förvaltningsplanen för Norra Östersjöns vattendistrikt

Vattenplanen har gett kommunen en plan för att jobba mot att nå miljökvalitetsnormerna för vatten, vilket är huvudfokus för vattendistriktets åtgärdsprogram för perioderna 2016-2021 och 2022-2027. Vattenplanen har även direkt bidragit till att genomföra en av de åtgärder som fastslagits för kommunerna i Norra Östersjöns vattendistrikt, nämligen att ta fram en VA-plan. Flera av de åtgärder som anges i kommunens vattenplan kopplar till andra åtgärder som finns inom vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

4.1.2 Klimateffekter

Flera åtgärder i kommunens vattenplan kommer bidra till förbättrade möjligheter att hantera klimatförändringar, i synnerhet skyfallshantering.

4.2 Effekter på ökad kunskap, kapacitet

Delprojektet har bidragit till att öka kunskap, engagemang och delaktighet för miljöproblem och/eller lösningar hos följande intressenter:

- Tillsynsmyndigheter: Kommunens avdelning för miljö- och hälsoskydd har aktivt deltagit i framtagandet av vattenplanen. Projektledaren upplever att kunskaper om kommunens utmaningar kopplat till vatten har fördjupats och fått perspektiv eftersom deras förståelse har breddats.
- Beslutsfattare: Kommunens politiker har följt vattenplansarbetet och fått många föreläsningar/dragningar under arbetets gång. Därmed har kunskapsnivån om kommunens vatten avseende status, åtgärdsbehov, ansvar och åtaganden ökat.
- Intressegrupper eller övriga: Till denna grupp hör de miljöorganisationer samt kommuner och kommunalförbund som på ett eller annat sätt varit delaktiga i processen vid framtagandet av vattenplanen. Projektledaren upplever att samsynen och transparensen har ökat och att den gemensamma agendan blivit tydligare, på många olika nivåer.
- Allmänheten: Flera kommunikationsinsatser har riktats mot allmänheten som även erbjöds inkomma med synpunkter på vattenplanen. Inte minst har miljöbarometern skapat en gemensam kunskapsgrund som kommunen kan hänvisa till vid förfrågningar om information.

Flera aspekter som rör effekter på ökad kunskap och kapacitet hanteras av de enkätundersökningar som genomförts för att utvärdera arbetet. Läs mer om dessa svar i bilaga 1 och 2.

Som ett resultat av arbetet med vattenplanen har vattenfrågorna tagit en självklar plats i kommunens verksamhet. Medvetenheten om vattenfrågorna har generellt ökat och arbetet med vattenfrågor har fått större acceptans och högre prioritet, speciellt inom Samhällsbyggnadsavdelningen. Flera åtgärder syftar till att se över/förändra arbetsprocesser och rutiner kopplat till vatten inom samhällsbyggnadsprojekt, så mer positiv förändring kan förväntas som ett resultat av vattenplanen.

4.2.1 Stimulera och inspirera till fler åtgärder

Vattenplanen har och kommer fram gent kunna fungera som modell för andra kommuner som står inför att genomföra liknande arbete.

Ekosystemtjänstkartläggningen, som var en del av vattenplansarbetet, innefattar en modellbeskrivning som man kan kopiera eller ta inspiration från om man står i begrepp att arbeta med ekosystemtjänster i andra kommuner.

Själva upplägget på vattenplanen och det projektdirektiv/projektplan som legat till grund för arbetet har redan spridits och använts i olika grad av till exempel Danderyds kommun och Länsstyrelsen i Stockholm. Länsstyrelsen i Stockholm använde delar av underlaget till sin handbok för kommunal strategisk vattenplanering och Danderyds kommun tog inspiration av avgränsningen inför framtagandet av deras vattenplan och dagvattenplan.

4.3 Effekter samverkan och nätverk

Arbetet med vattenplanen har främst fördjupat sedan tidigare etablerade samarbeten. Det har ökat förståelsen för varandras perspektiv och skapat samsyn men även belyst konflikter och knäckfrågor.

Inom kommunen har vem som gör (eller borde göra) vad blivit tydligare, och varför. Vi har lärt oss mer om de olika lagrummens betydelse för de olika verksamheterna. Vi har även breddat kommunikationsvägarna till att involvera fler parter i ett tidigt skede i samhällsbyggnadsprocessen.

Banden mellan kommunen och kommunens bolag har stärkts, kopplat till vattenfrågan och avstånden mellan organisationerna har minskat. Inom vattenfrågorna har vi oftare ett kommunkoncernperspektiv än enskilda tunnelperspektiv.

Kommunens samverkan med andra kommuner inom avrinningsområdena var stark och väletablerad innan framtagandet av kommunens vattenplan, men trots detta upplever projektledaren att arbetet med underlagsmaterial till vattenplanen har stärkt samarbetet med vissa kommuner ytterligare (till exempel Danderyd, Solna, Stockholm, Upplands-Väsby och Järfälla). Dessvärre är många av dessa samarbeten personspecifika och samarbetet förändras snabbt när personal omsätts.

Även kommunens samverkan med länsstyrelsen har förbättrats och samsynen kring vattenfrågorna har i viss mån förstärkts. Framförallt har nya kontaktvägar öppnats upp och samtalet har blivit mer transparent och öppet.

Flera aspekter som rör effekter på samverkan och nätverk hanteras av den interna enkätundersökningen som genomförts för att utvärdera arbetet. Läs mer om denna i bilaga 2.

4.4 Socio-ekonomiska effekter

Projektets kommunikationsinsatser och remisshantering har bidragit till att medborgarna fått insyn och delaktighet i kommunens utveckling.

Vattenplanen i sig kommer när alla åtgärder är genomförda att ha skapat arbetstillfällen och ökat friluftsvärde. Dessa går dock inte att kvantifiera i dagsläget.

Kommunen anställde på viss tid en medarbetare, delvis tack vare de resurser som projektet tilldelats.

Flera aspekter som rör socioekonomiska effekter kopplat till trivsel, meningsfullhet och stolthet hanteras av den interna enkätundersökningen som genomförts för att utvärdera framtagandet av vattenplanen. Läs mer om denna i bilaga 2.

4.5 Ekosystemtjänster

Projektet har arbetat aktivt med flera stödjande (S) och reglerande (R) ekosystemtjänster som kopplar till vatten och klimatanpassning tex; vattenrening (R), naturligt erosionskydd (R), skydd mot översvämning (R), upprätthållande av biologisk mångfald (S), kolets kretslopp (S) och vattnets kretslopp (kopplat till grundvattenbildning, S).

I arbetet identifierades brister och funktioner som sedan i vattenplanen hanteras som åtgärder där syftet är att stärka eller bevara ekosystemtjänsterna på specifika platser.

4.6 Nyttor för partners

I projektet är Sollentuna kommun den enda partnern men samarbete har skett med externa parter.

Sollentunas har dragit nytta av att vara med i LIFE IP Rich Waters på många olika sätt. Den ekonomiska nyttan är uppenbar, där bidrag från EU väsentligt drygat ut projektbudgeten. Men även andra nyttor har identifierats. I och med att projektet varit knutet till ett större EU-projekt har det fått stort fokus och hög prioritet såväl inom kommunen som externt, det har gett projektet en legitimitet och varit en tydlig signal för att projektet anses som viktigt och värdefullt av fler än vattensamordnaren. Det i sin tur har underlättat arbetsprocessen och skapat stolthet bland medarbetarna. Medverkan i Rich Waters har också varit kunskapsbyggande för medarbetarna och kommunen har fått en effektivare omvärldsbevakning vad gäller vattenfrågorna. Även nya kontaktvägar har öppnats inom vattenförvaltningen i hela Norra Östersjöns vattendistrikt. Inga nyttor har beräknats, modellerats eller kartlagts djupare utan är ett sammandrag av projektledarens subjektiva intryck av projektet.

Det är oklart vilka nyttor effektmålen (hållbar vattenhantering) av projektet kommer ha men det står klart att dessa kommer vara omfattande och positiva på kommunens utveckling. En hållbar vattenhantering i Sollentuna kommer även smitta av sig på angränsande vatten nedströms i avrinningsområdet och därmed även få regionala nyttor.

4.7 Ringar på vattnet

Själva upplägget på vattenplanen och det projektdirektiv/projektplan som legat till grund för arbetet har redan spridits och använts i olika grad av till exempel Danderyds kommun och Länsstyrelsen i Stockholm. Länsstyrelsen i Stockholm använde delar av underlaget till sin Handbok för vattenplanering och Danderyd tog inspiration av avgränsningen inför framtagandet av deras vattenplan och dagvattenplan.

Även fler kommuner har efter vetskap om vårt arbete hört av sig för att bolla idéer och tankar kring deras arbete, bland annat Växjö kommun och Järfälla kommun.

Arbetet har inte lett till några konkreta kompletterande åtgärder som vi är medvetna om men materialet och våra erfarenheter har kunnat användas av fler för att förbättra deras pågående arbeten.

5 Kommunikation och resultatspridning

5.1 Kommunikationsstrategi

Projektet tog fram en kommunikationsstrategi 2016-10-19 som uppdaterades 2018-03-13. Kommunikationsstrategin redogjorde för målgrupper, syften, kanaler och tonalitet för den externa och interna kommunikationen. Den redogjorde även för arbetsordning och en grov tidplan.

Tidplanen för kommunikationen påverkades av att projektet förlängdes men innehållet höll sig i stort sett genom hela projektet.

Målet för kommunikationsaktiviteterna varierade men i fokus låg ofta förankring, samsyn, informationsspridning och uppföljning.

Nedan beskrivs identifierade målgrupper samt övergripande syfte med kommunikationen till respektive målgrupp. Här anges även lämpliga kanaler för kommunikationen samt generell tonalitet.

Intern kommunikation (inom kommunkoncernen)

Målgrupp	Övergripande syfte	Lämpliga kanaler	Tonalitet
Tjänstepersoner inom projektet	Samsyn, undvika dubbelarbete, täcka in allt, optimera lösningar.	Antura, dialog, e-mail, möten	Rak, ärlig, inlyssnande. Öppenhet med fakta.
Tjänstepersoner utom projektet	Skapa förståelse för och positiv inställning till projektets arbete och dess konsekvenser. Detta underlättar kommande prioriteringar av resurser och skapar underlag för ännu inte identifierade samarbeten.	Hemsidan, solsidan, seminarier/workshops, möten.	Tydlig, motiverande och peppande. Inkludera referenser till närliggande ämnen när sådana finns.
Politiker	Skapa förståelse för och positiv inställning till projektets arbete och dess konsekvenser. Detta underlättar kommande prioriteringar av resurser och skapar underlag för ännu inte identifierade samarbeten.	Information på politiska möten, seminarier, dialog.	Tydlig, professionell. Öppenhet med fakta. Omfatta problematisering och slagkraftig sammanfattning.

Extern kommunikation (utom kommunkoncernen)

Målgrupp	Övergripande syfte	Lämpliga kanaler	Tonalitet
Medborgare i Sollentuna kommun	Skapa förståelse för och positiv inställning till samt en känsla av delaktighet i projektets arbete och dess konsekvenser. Minimera klagomål vid åtgärder. Skapa stolthet över den egna kommunen. Inspirera till att medborgarna skall göra val och åtgärder som gynnar vattenkvaliteten.	Sociala medier, broschyrer, flygblad, hemsidan, tidningsannonser, möten, event (seminarier)	Aktuell, tydlig, professionell, motiverande, inspirerande. Öppenhet med fakta.
Kommuner och myndigheter	Skapa förståelse för och positiv inställning till projektets arbete och dess konsekvenser. Detta för att underlätta samarbeten med grannkommuner och myndigheter. Inspirera andra till liknande projekt.	Hemsidan, e-mail seminarier/workshops, möten.	Tydlig, professionell, motiverande, inspirerande. Öppenhet med fakta.

Organisationer (till exempel intresseföreningar) och verksamhetsutövare (till exempel näringsliv)	Skapa förståelse för och positiv inställning till projektets arbete och dess konsekvenser. Detta för att minimera klagomål, underlätta för samarbeten och	Hemsidan, tidningsannonser möten, event (seminarier)	Tydlig, professionell, motiverande, inspirerande. Öppenhet med fakta.
---	---	--	---

5.2 Kommunikationsaktiviteter

Aktivitet	Målgrupp(er)	Syfte
Information vid projektstart via hemsidan, interna hemsidan och pressmeddelande som gav tidningsartiklar i lokaltidningen.	Tjänstepersoner, politiker, medborgare, kommuner, myndigheter, organisationer och näringslivet.	Sprida kunskap om och förståelse för projektet och det förestående arbetet.
Löpande information till projektets styrgrupp.	Tjänstepersoner.	Bygga kunskap, skapa samsyn och rapportera om projektprogress.
Löpande information på nämndmöten.	Politiker.	Bygga kunskap, skapa samsyn och rapportera om projektprogress.
Regelbundna presentationer till temagrupper inom Rich Waters	Kommuner, myndigheter.	Sprida kunskap om vad projektet gör och hur et går för att bygga kunskap och hitta samkörningsmöjligheter.
Presentationer till Rich Waters Styrgrupp.	Styrgruppen (politiker, tjänstepersoner, organisationer, myndigheter).	Sprida kunskap om projektet och progressrapportering.
Presentationer till Rich Waters partners.	Kommuner, organisationer, näringslivet, myndigheter.	Sprida kunskap om vad projektet gör och hur et går för att bygga kunskap och hitta samkörningsmöjligheter.
Projektgruppsmöten	Tjänstepersoner i arbetsgruppen.	Arbetsfördelning, skapa samsyn, rapportera progress.
Lansering av vattendatabas	Tjänstepersoner, politiker, medborgare, kommuner, myndigheter, organisationer och näringslivet.	Skapa kännedom om databasen.
Presentation om ekosystemtjänster för delprojekt C3.	Kommuner, myndigheter, forskare.	Sprida kunskap om ekosystemtjänstmetoden.
Remittering av vattenplan	Tjänstepersoner, politiker, medborgare, kommuner, myndigheter, organisationer och näringslivet.	Informera om att remissen genomförs.
Information vid antagande av vattenplanen	Tjänstepersoner, politiker, medborgare, kommuner, myndigheter, organisationer och näringslivet.	Sprida kunskap om att vattenplanen är klar och bädda för genomförandet av den samma.
Spridning av enkät för att utvärdera kommunens kommunikation och vattenarbete.	Allmänheten.	Utvärdera kunskapen om att vattenplanen finns.
Spridning av enkät för att utvärdera projektarbetet under framtagandet av vattenplanen.	Tjänstepersoner.	Utvärdera arbetsmetoden och projektgenomförandet inom projektgruppen.
Presentation om projektet på Water IP Network meeting 2021 (action E2)	Kommuner, myndigheter, organisationer och forskare i flera länder.	Sprida kunskap om ekosystemtjänstmetoden.

Presentation om projektet på LIFE IP Rich Waters inspirationsdagar 2021	Kommuner, myndigheter, organisationer och näringslivet.	Sprida kunskap om metoden vid framtagande av vattenplan.
Kommunikation (presentationer) med anledning av genomförande av åtgärder.	Båtklubbar, politiker, tjänstemän	Tydliggöra syftet och konsekvensen.

5.3 Resultat av kommunikationsaktiviteter

Vi upplever att kommunikationen inom projektet varit framgångsrik och att vi nått utpekade målgrupper. Intresset för frågorna har ökat över tid och kunskapsnivån hos vissa grupper (tex politikerna) har ökat till följd av kommunikationsinsatserna. Vi upplever också att arbetsprocessen varit smidig och okontroversiell vilket skulle kunna förklaras av en tillfredsställande kommunikation.

Kommunikationen har även gett kommunen feedback vilket har förbättrat arbetet i viss mån, främst gäller detta remissvar men även frågor, vid seminarier, har hjälpt arbetet framåt. Presentationer på olika seminarier och sammankomster har bidragit till att kommuner vill ta del av vårt arbete och inspireras vidare. Speciellt gäller det ekosystemtjänstrapporten där metoden välkomnats av fler kommuner.

5.4 Lärdomar från kommunikationsarbetet

Medborgarna har varit mer nyfikna, engagerade och mottagliga för information än vi räknat med. Vi upplever ett stort intresse för vattenfrågorna och en generellt hög kunskapsnivå hos medborgarna.

Den politiska processen blir smidig och odramatisk om man fortlöpande informerar och utbildar politikerna i frågorna så att de på ett bra sätt förstår vad de tar beslut om och varför. Det är också viktigt att tydligt kommunicera om nyttorna och skyldigheterna.

Vi har nått ut mest när vi nyttjat sociala medier och lokalpressen. Det har varit svårt att lyfta fram ett komplext budskap på ett enkelt, kortfattat och lättamt sätt men vi har försökt att välja ut guldskorn som vi fokuserat på.

Ibland kan det vara uppfriskande att se på sitt arbete ur ett annat perspektiv och presentera en helt ny sida av arbetet. Om man tex är van att prata om sakfrågorna kan det vara upplyftande att prata om samma projekt utifrån projektprocess, ekonomi eller socioekonomiska konsekvenser.

6 Fortsättning/After-LIFE

Projektet har förlängts för att fortsätta arbeta med genomförandet av vattenplanen inom ramen för LIFE IP Rich Waters. När Rich Waters tar slut kommer arbetet fortskrida inom kommunen. I vattenplanen finns en plan på att utvärdera vattenplanens aktualitet varje politisk mandatperiod (senast sept 2026) och åtgärderna har en genomförandetid fram tom år 2027. Eftersom kommunen alltid kommer ha behov av en långsiktig vattenplanering finns stora förhoppningar att projektet kommer fortleva och utvecklas under överskådlig framtid.

Havs
och Vatten
myndigheten